

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

ELLİ DOKUZUNCU İNİKAT

29 - IV - 1929 PAZARTESİ

Münderecat

	Sayfa
1 — Sabık zabıt hulâsası	140
2 — Havale edilen evrak	140
3 — Riyaset Divanının heyeti umumiyeye maruzatı	140
1 — Âzayı kiramdan bazı zevatın mezuniyetleri hakkında Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi	140
4 — Müzakere edilen maddeler	141
1 — Tekirdağı Mebusu Celâl Nuri Beyin, Büyük Millet Meclisi dahili nizamnamesinin bazı tabir ve istilâhlarını tadil edici $\frac{2}{74}$ numaralı nizam teklifi ve Teşkilâtı Esasiye Encümeni mazbatası	141
2 — İktisat vekâleti 1928 senesi bütçesinin bazı fasıl ve maddeleri arasında 30 000 liralık münakale yapılması hakkında $\frac{1}{427}$ ve Maarif vekâleti 1928 senesi bütçesine 25 000 liralık munzam tahsisat verilmesi hakkında $\frac{1}{489}$ numaralı kanun lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası	145.146

1 — SABIK ZABIT HULÂSASI

Nurettin Ali Beyin riyasetleriyle aktolunarak askerî hastanelerde çalışan hemşirelerle mastabakıcılara bir nefer tayini verilmesine, Millî Müdafaa vekâletinde bazı teşkilât icrasına dair kanuna bir madde tezyiline, kaçaklık takibatında kullanılmak üzere deniz vasaiti mübaya ve bazı mahallerde gümrük binaları inşasına, Ankara şehri İmar Müdürlüğü teşkilât ve vazaifi hakkındaki kanuna bir madde tezyiline ve Yüksek Mühendis Tektebi tamirat ve inşaatına mütedair kanun lâyhalarının ikinci müzakereleri icra ve

kabul olundu.

Askerî hastane, garnizon ve mektep inşasına, Ankarada yapılacak bazı askerî binalara ve âli mektep mezunlarından Devlet hizmetine gireceklere müteallik kanun lâyhalarının birinci müzakereleri icra edildikten sonra pazartesi günü toplanılmak üzere inikada nihayet verildi.

Kâtip	Kâtip	Reis Vekili
Tokat	Yozgat	
S. Tefvik	Avni	Nurettin Ali

2 — HAVALA EDİLEN EVRAK

Lâyhalar

- 1 — Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 73 üncü maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun lâyhası (Adliye Encümenine)
- 2 — Karadeniz Boğazı Tahlisiye Umum Müdürlüğünün 1929 senesi bütçesi hakkında kanun lâyhası (Bütçe Encümenine)
- 3 — Maadin nizamnamesinin bazı maddelerile taşocakları nizamnamesinin tadiline dair kanunun bazı maddelerini tadil edici kanun lâyhası (İktisat, Adliye ve Bütçe Encümenlerine)
- 4 — Tahlisiye idaresinin teşkilât ve vazai-fine dair kanun lâyhası (İktisat ve Bütçe Encümenlerine)

Tezkereler

- 5 — Kastamonudaki Karkalmaz ormanında istihdam olunan fen memuru ücretinin tezyidi hakkında Başvekâlet tezkeresi (Bütçe Encümenine)
- 6 — MustafaKemalPaşa Kazasının Ezanlı Köyünden Memet oğlu Hakkının mahkûm olduğu beş sene on ay hapis cezasının affi hakkında Başvekâlet tezkeresi (Adliye Encümenine)

Mazbatalar

- 7 — Taşocakları nizamnamesinin 30 uncu maddesinin tefsiri hakkında $\frac{3}{278}$ numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Dahiliye Encümeni mazbatası (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 14.5

Reis — Refet B.

Kâtipler : Süreyya Tefvik B. (TOKAT) Avni B. (YOZGAT)

Reis — Celseyi açıyorum efendim.

3 — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEYE MARUZATI

1 — *Âzayi kiramdan bazı zevatın mezuniyetleri hakkında Büyük Millet Meclisi Riyaseti Tezkeresi*

HEYETİ UMUMİYEYE

Atide esamisi yazılı Âzayi kiramın hizalarının muharrer müddetlerle mezuniyetleri Riyaset Divanının yedinci içtimaında tensip edilmiştir. Heyeti umumiyenin tasvibine arz olunur.

B. M. M. Reisi

A. Kâzım

Mezuniyetler

Velet Bey (Kastamonu) bir ay, hastalığına binaen, A. Rıza Bey (Cebelibereket) Birbuçuk ay Hastalığına binaen, İzzet Bey (Afyon kara hisar) yirmi gün Hastalığına binaen

Reis — Velet B. (Kastamonu) Bir ay, hastalığına binaen, mezuniyetini kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ali Rıza B. (Cebelibereket) Bir buçuk

ay, hastalığına binaen, mezuniyetini kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İzzet B. (Afyonkarahisar) Yirmi gün,

hastalığına binaen, mezuniyetini kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4 — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1 — *Tekirdağı mebusu Celâl Nuri Beyin, Büyük Millet Meclisi dahilî nizamnamesinin bazı tabir ve istilâhlarını tadil edici $\frac{2}{74}$ numaralı nizam teklifi ve Teşkilâtı Esasiye Encümeni mazbatası. [1]*

Reis — Heyeti umumiyesi hakkında söz isteyen varmı efendim? Maddelere geçilmesini kabul edenler ellerini kaldırsın.

Süleyman Sırrı B. (Yozgat) — Esbabı mucibesini dinliyelim. Teşkilâtı Esasiye Encümeni mazbatası okunsun.

Reis — Tevzi edilmiştir efendim. Okunmasına lüzum varmı? (*Okunsun sosleri*)

(Esbabı mucibe mazbatası okundu)

Reis — Teşkilâtı Esasiye encümeninin esbabı mucibesi okundu, dinlediniz. Maddelere geçilmesini reye arz ediyorum. Maddelere geçilmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 1 — Dahilî] nizamnamede geçen tabirlerden:

Riyaset	— Reislik
Müdafaai milliyeye	— Millî müdafaa
Kitabeti umumiye	— Umumî kâtiplik
Kâtibi umumî	— Umumî kâtip
Reisi sani	— İkinci reis
İradı kelâm	— Söz söyleme
Heyeti Hükümet	— Hükümet Heyeti
Sabık zabıt hülâsası	— Geçen zaptın hülâsası
Muhasebei kat'iyeye kanunu	— Hesabı kat'iyeye kanunu

Suretlerinde değiştirilmiştir.

Reis — Söz isteyen varmı efendim ?

Abdullah B. (Trabzon) — « Hesabı kat'iyeye kanunu » diye bir terkip kullanılmış. Aceba niçin « kat'iyeye hesap kanunu » denmemiş « hesabı kat'iyeye kanunu » denmiş « kat'iyeye hesap kanunu » diye değiştirilmesini rica ediyorum.

Ahmet Hamdi B. (Yozgat) — Encümen izahat versin.

[1] 154 numaralı matbu zaptın sonuna merbuttur.

Reis — İzahat verilecek mi efendim?

Encümen namına Ağaoğlu Ahmet B. (Kars) — Muhterem efendiler, benim buraya çıkışım bir emri cebridir. Mazbata muharriri burada yok. « Hesabı kat'iyeye » yerine « kat'iyeye hesap » tabirini kullanalım deniliyor. Teşkilâtı Esasiye kanununda bu tabir aynen mevcut olduğundan tadilinden içtinap ettik. Eğer siz kabul edecek olursanız o başka ...

Yusuf B. (Denizli) — Mademki Teşkilâtı Esasiye kanunile taaruz teşkil ediyor, heyeti umumiyesinin reddi lâzım gelir.

Ağaoğlu Ahmet B. (Kars) — O da sizin bileceğiniz iştir. İsrar etmiyoruz. Esasen yaptıklarımızda mühim bir tahavvül, tebeddül yoktur. Meselâ « Riyaset » denmiş, biz bunu « Reislik » şekline tahvil etmişiz. Yani arabî ve farisi terkipler yerine türkçe terkip yapmışız. Esas kelimeler yine yerinde bakidir. Fakat « hesabı kat'iyeye » kelimesine gelince bu kelime teşkilâtı esasiye kanununda aynen mevcut olduğu için kanunun bu tabirini değiştirmeyi salâhiyetimiz haricinde gördük ve onu aynen ipka ettik, şayet emrederseniz onu da tadil ederiz.

Besim Atalay B. (Aksaray) — Kat'iyeye hesap ile hesabı kat'iyeye başka başka şeylerdir. Buna « hesap kesimi » deyin.

Ağaoğlu Ahmet B. (Kars) — Efendim « hesabı kat'iyeye », « kat'iyeye hesap » ünsiyet itibarile ayrı fakat ifade ettiği mana itibarile aynıdır. Binaenaleyh Heyeti aliyeniz « hesabı kat'iyeye » yerine « kat'iyeye hesap » olmasını emrederse encümen onu da kabul eder. Lâkin arz ediyorum bu bir Teşkilâtı Esasiye meselesidir ve Teşkilâtı Esasiyede de tadilât yapmak muayyen merasime tabidir. Böyle gelişi güzel tebeddülât icra etmek muvafık değildir.

Hasan B. (Trabzon) — Reis B. müsaade ederseniz bir şey soracağım. Tebdilî mevzuubahs diğer kelimelerin içinde Teşkilâtı Esasiye kanununa girmiş tabirler yok mudur?

Ağaoğlu Ahmet B. (Kars) — Diğer tebdilatta Teşkilâtı Esasiyeye temas edecek bir nokta yoktur.

Süleyman Sırrı B. (Yozgat)— Efendim, Celâl Nuri Bf. bazı arabî terkiplerin dahili nizamnameden çıkarılarak yerlerine türkçe kelimelerin yazılmasını teklif etmiş ... Meselâ « Müdafaai Milliye » tabiri yerine « Millî Müdafaa » yazalım diyor ... Çok muvafık . Yalnız bu nizamnamede böyle tadil edilmese dahi şu şekilde ifade etmekte, söylemekte hiç bir mahzur yoktur. Asıl mesele, kanun meselesidir. İcra vekillerinin sureti intihabı hakkında bir kanunu mahsus vardır. Orada 11 vekâlet teşkil edilmiş ve vekâletlerin adı konmuştur. Sıhhiye ve Muavenet İctimaiye vekâleti» «Müdafaai Milliye vekâleti...» diye kanun elyevm caridir ve tadil de edilmemiştir. Müzeyyelâtını aradım, hükmü caridir. Teşkilâtı esasiyeye baktım, yine o kanunun hükmü caridir. Binaenaleyh asıl bunu kanundan çıkarmak için Meclisin dahiline münhasır olan nizamnamei dahilinin tadilinden ziyade o kanunun tadilini teklif ederek onu çıkarmak bendenizce daha doğrudur. Nizamnamei dahilinin tebdili muvafıktır. Fakat Hükümetten rica ediyorum bu kanun meri iken, Sıhhat ve İctimai Muavenet vekâleti diye bazı tabirat geçiyor. Meri olan bir kanun değişmeden tabir nasıl değiştirilir? Hükümet, elyevm meri kanundan bu tabirleri çıkarmak için onun tadilini teklif etsin.

T. E. En. namına Ağaoğlu Ahmet B. (Kars) — Efendim Süleyman Sırrı B. Efendinin beyanatının yalnız bir noktası hakkında arzedeceğim. Buyuruyorlar ki, İcra vekillerine ait olan kanun elyevm baki ve meridir. Filhakika bu kanun resmen lağvedilmemiştir. Fakat son Teşkilâtı Esasiye kanunumuzun son maddelerinden birinde diyorki: iş bu Teşkilâtı Esasiye kanunile; 93 kanunu esasisi ve ilk Teşkilâtı Esasiye kanunu lağvedilmiştir diye tasrih olunmuştur. İcra vekilleri kanunu, son kabul ettiğimiz Teşkilâtı Esasiye kanunile tamamen ortadan kalkmıştır. İcra vekilleri kanununda 11 vekâlet vardı. Erkân Harbiyei Umumiye vekâleti, Şeriye vekâleti vardı. Son Teşkilâtı Esasiye kanunumuz, bu vekâletlerin lağvından sonra tertip edilmiş bir kanundur ve bu kanunla Devletin teşekküllerine ait olan bütün diğer kanunlar filen ve hukukan mülga

adedilmek lâzım gelir ve illâ kendimizi içinden çıkılmaz bir karışıklığa sokmuş oluruz.

Arzediyorum; İcra vekilleri kanunu on bir vekâlet tadat ediyor. Öyle vekâletler ki bu gün bazıları lağvedilmiştir. Binaen aleyh İcra Vekilleri Heyetine ait olan kanunun elyevm mevcut ve mer'i olduğunu iddia etmek, mevcut teşkilâtı esasiye kanunumuzla kendimizi bir tezada ve ihtilâfa sevk etmek demektir.

Ziya Gevher B. (Çanakkale)— Ahmet Beyefendi! Encümeniniz, bütün bu ıslahatı tanzim etmekte olan Dil Encümeninin mesaisinin hitamını beklese daha faydalı olmaz mı?

Ağaoğlu Ahmet B. — Ziya Gevher Beyefendi! bu mütaleamız çok doğru ve ilmidir. Fakat bu mütalea, mesele encümene havale edilmeden evvel dermeyan buyrulacaktı ve Meclisi Âli de bize havale etmiyecekti. Mademki Meclisi Âli meseleyi bize havale etmiştir, biz de bunu yapmağa mecburdük.

Ziya Gevher B. (Çanakkale) — İşe baştan başlanmamıştır, bütün cemiyetlerin nizamnameleri hakkında «yasa» unvanı kullanılıyor. Halbuki encümen Meclis için bu tabiri kullanmamış. Meclis; encümenin mazbatasında teklif edilen istilâhları kabul etmekle bir şey yapılmış olmazdı. Encümen, bu beklenilmelidir diyebilirdi .

Ağaoğlu Ahmet B. (Kars) — Efendim, zannediyorum ki Heyeti Âliyeyi biraz beyhude yoruyoruz. Heyeti Âliyeye bir teklif vaki olmuştur. Bu teklifin muhteviyatı da malumdur. Filan ve filan istilâhlar üzerinde tebdilât yapılması derpiş edilmiş, Meclis de bunu nazarı dikkate alarak bize sevk etmiştir. Artık Meclis bu tadilâtı yapmağa bizi memur etmiş iken bunu bekliyelim diye geriye iade etmek üzerimize fazla hak almak olurdu. Biz bu cesareti kendimizde görmedik,

Süleyman Sırrı B. (Yozgat) — Efendim, İcra Vekillerinin sureti intihabı hakkındaki kanun elyevm caridir. Teşkilâtı Esasiye kanunu da o kanunu ilga etmemiştir. İcra Vekilleri Heyetinin sureti intihabı hakkında 2 mayıs 1336 tarihli ve 3 numaralı bir kanun çıkmıştır. Orada on bir vekâlet teşkil edilmiştir. Lağvedilen Şeriye ve Evkaf vekâletleri Teşkilâtı Esasiye kanunu ile değil, kanun mahsusla ayrı ayrı ilga edilmişlerdir . Sonra bu kanun 47 numaralı 4 teşrinsani 336

tarihli bir kanunla tadil edilmiştir. Fakat o vekillerin intihabı hakkındadır. Muayyen vekâletlerin adlarına dokunmamıştır. 244 numaralı 8 temmuz 338 tarihli bir kanun vardır; oda yine bu intihaba aittir. Teşkilatı Esasiye kanununun 48 inci maddesi; vekâletlerin adedi kanunla tayin edilir der. İşte o kanun vekâletlerin adedini tayin etmiştir. Şeriye, Bahriye gibi bazı vekâletler kanunu mahsusla ilga edilmiştir. Mütebakisi elyevm caridir. Teşkilatı Esasiye kanununun yüz dördüncü maddesi (1293 tarihli kanunu esasi ile mevadı muaddelesi ve 20 kânunusani 338 tarihli Teşkilatı Esasiye kanunu ve müzeyyelat tadilatı ve mülğadır) demektedir. Bendeniz İcra vekilleri intihabı hakkındaki kanundan bahsediyorum. Bu ilga edilen kanun birinci meclisin ilk yaptığı teşkilatı esasiye kanunudur. 93 kanunu esasisi Teşkilatı Esasiye kanununun müzeyyelatıdır. Binaenaleyh İcra vekilleri heyetinin intihabı hakkındaki kanun elyevm caridir. Müdafaai Milliye vekâleti, Sıhhiye ve Muaveneti İctimaiye vekâleti de bu gün cari olmak lâzım gelir.

Hasan B. (Trabzon) — Efndim, dahili nizamnamenin tadiline ait bir teklif münasebetile muhterem rüfekanın verdiği izahattan talî meseleler meydana çıkmaktadır ve bu talî mesailden bazısı bir ehemmiyeti mahsusla arz etmektedir. Nitekim encümen namına beyanı mütalea eden Ahmet Beyefendi ile Süleyman Sırrı Bey arasında İcra Vekilleri Heyetinin intihabına ait olan kanun mülga mıdır, değil midir diye bir tefsir meselesi çıktı. Bendeniz zannediyorum ki bu mütalea, bu fikir, gerek Süleyman Sırrı Beyefendinin ifadesi ve gerek Ahmet Beyefendinin izahatı, tarzı telakisile hal edilmiş olmaz. Eğer böyle bir mesele varsa tefsir şeklinde Meclise arz edilir. Ait olan encümen bunu tetkik eder. İlga edilmiş ise edilmiştir diye karar çıkar, edilmemiş ise, ilga edilmediği tebeyün eder, o ayrı bir meseledir. Daha ziyade müzakereye mevzu olan şey (hesabı kat'i) kelimesi oldu. Dahili nizamnamemizin bir maddesinde (hesabı kat'i) kelimesi vardır. bütün tabirleri terkiplerden kurtararak terkiplisiz halis türkçe kelimelerle yazmak zihniyet ve arzusile nizamnamenin bu tadilatı buraya geliyor. Hesabı kat'i tabirini değiştirmeye saik, Ahmet B. efendinin izahatından da anladığıma göre bizim için tadili mevzu bahs

olmayan Teşkilatı Esasiye kanununda mevcut olan hesabı kat'i kelimesini esasen ipka etmek için bu şekilde ifade edildiğinden dolaydır ki, dahili nizamnamenin tadili esasında da bu kelimeye yanaşmamışlar. Bendeniz sordum, diğer tabirlerin hiç biri Teşkilatı Esasiye kanununda yoktur dediler. Bendeniz zannediyorum ki; bu mesele uzun uzadıya bir tetkik mevzuudur. Mevkii meriyette bulunan bir çok kanunlarda esasen telaffuzu memnu olan kelimeler vardır.

Rejim ile memnu olan kelimeler vardır. Zatı şahane, hümayun kelimeleri gibi. Bu gün bunlar mevkii meriyette bulunan kanunlarda dururken yerine türkçe kelime koyacağız diye nizamnamei dahiliyi tadil etmenin bir fayda temin edeceğine kani değilim.

Bendeniz öyle zannediyorum ki bunları vası bir şekilde tatmin edebilmek için Hükümet elyevm mevkii meriyette bulunan bütün kanunlarda ne kadar değişmesi lâzım kelimeler varsa bunlar üzerinde esaslî bir tetkikat yaparak bize bir teklif getirirse bütün kanunlarımızdan bu kelimeleri kaldırırız, lisanımızı mümkün mertebe ecnebi kelimelerden kurtarmak, has, temiz türkçemizle ifadei meram için millî lisanımızda mevcut olan kelimeleri almak çok iyi bir fikirdir. Bu fikri alkışlamak tabiidir. Bendeniz zannediyorum ki bu, işe bir az tersine başlamak gibidir. Kanunlara, kitaplara yeni kelimeleri koymakla o kelimelerin kolaylıkla lisanımıza geçeceğine zannetmek tuhaf olur. Nitekim çok temiz olarak nutuklarını yeni türkçemizle yazan arkadaşlarımız bu kürsüye gelipte söz söylemeye başladıkları zaman yeni lisandan eser yoktur. (*Handeler*) Herkes öteden beri alıştığı ve sühuletle kullanabildiği kelimelerden istiane ederek fikirlerini mümkün mertebe vuzuhla anlatmağa çalışıyor. Bu daha ziyade ünsiyet ve istimal meselesidir. Demiyorum ki kanunlarımızda ve dahili nizamnamemizde yeni terkipler ve yeni kelimeler kullanılmıyalım.

Bendenizde cüzî bir şekilde bu işe başlarmaktansa umumî bir ihtiyaç halinde hatta kalkması lâzım gelen kelimeleri de kaldırarak umumî bir teklif hazırlanmasını Hükümetten rica ederim ve bu meseleyi Hükümete tevdi edelim.

Kılıçoğlu Hakkı B. (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlarım! bu teklif, nihayet bir

dil meselesidir ve bunu zannediyorum ki ; mütehasıs kimseler halledebilir. Şüphesiz Teşkilâtı Esasiye Encümenine hürmetim vardır, madem ki bir şey yapılacak, buna radikal olarak beşlamalıdır, bu dilin inkişafı için ne yapmak lâzımsa bunu bir ilim heyeti yapsın ve hükümet buna çalışsın, onlar halletsin, Meclise bilâhara gelsin, sıhhye ve muaveneti içtimaiye diye bir terkip vardı, bunu sıhhat ve içtimai muavenet diye değiştirmişler. Rica ederim, bunun, softanın başından sarığı çıkarıp kefiyeyi takmaktan başka bir farkı var mıdır? (*Handeler*) Evet , gülünecek şeydir. Binaenaleyh dilimizi, esasından düzeltmek lâzımdır.

İsmet B. (Çorum) — Efendim, teklifi kanuniyi Celâl Nuri B. yapmıştır. Mazbata'yı da Mazbata Muharriri Hakki Tarık B. yazmışlar ve içinde ilmi kanaatlarını yazmışlardır. Encümente bizim görüşüğümüz şöyledir: Bir iki terkihi bozmak , türkçeyi yapmak demek değildir. Bu bir lisan ve bir ilim meselesi olduğundan bir selâhiyettar heyet tarafından kavaninde dolu olan terkiplerin hepsine şamil olacak kelimeleri değiştirmek için kararlaştıracakları usul taayyün edinceye kadar bu teklifi kanununin tehirini bendeniz teklif ettim . Fakat encümenin ekseriyeti, bu şekilde tadili kabul etti. Hatta talimatnamede « Heyeti Umumiye » tabiri vardı . Bu tabirin « Umumi Heyet » diye ifadesi mümkün olmadığından sarfınazar ettik.

« Heyeti mecmuası » tabirini çevirerek « Mecmu heyet » demekte bir mana ifade etmediği için sarfı nazar edildi. Fakat bir iki terkihi kırdık, türkçe yapıyoruz diye buraya bir şey getirdik. Fakat arzettiğim gibi salâhiyettar bir İlim heyeti tarafından bir şekil kabul edilinceye kadar bunun tehiri lâzımdır . (*Muvafık sesleri*)

Besim Atalay B. (Aksaray) — Arkadaşlar, yarımın ağırlıklarını omuzlarında taşıyacak olan evlatlar karşıda, dinliyorlar . Yarın derlerki: bir zamanlar hesabı kat'imiydi, kat'i hesapmıydı, veledallinmiydi, vezzalinmiydi diye, B. M. M. inde bir saat uğraşma geçdi idi. Hey günler hey, gelselerde bu günün türkçesini görseler diyecekler. Sırrı B. kardamız, kanunda şu, bu terkipler aynile duruyor bunu nasıl değiştiririz diyorlar.

Süleyman Sırrı B. (Yozgat) — Nizamnameye itiraz etmiyoruz .

Besim Atalay B. (Aksaray)— Muhterem ve sevgili Baş vekilimiz sözlerini de değiştirmiş ve bize kılavuzluk etmiştir. Bu eski sofuların; yere yatma günahdır, yan bakma günahdır, çamura batma günahdır, ve bu kara kaplı kitabın bilmem hangi kara sahifesinde yazılıdır gibi bir şeylere benzemiyormu ?.

Bu iş yürüyecek ve yürüyor . Bu gün de -ğilse yarın değişecektir, her hangi bir türkçe kelime bir gün evvel gelirse acaba zarar mıdır sonra Bu işi, Dil Encümenine bırakmalı imiş . Efendiler, bir taraftan Dil Encümeni bu işi yapadursun . Türk dilini bilenler, ancak dil Encümeninde mi toplanmışlardır ?

Onun dışında da bu dilin bir çok bilgiçleri vardır, onların bilgilerinden de faydalanmalıyız. Sonra hesabı kat'i ve kat'i hesap üzerinde duruyoruz. Vakıa Kılıçoğlunun dediği gibi bu, softanın başından sarığı alup kefiyeyi koymak gibidir. Softanın başından fesle sarığı alırız bir keçe külah geydiririz . Bu, bu gibi bir şey dir, fakat yene yarım dır. Hesabı kat'imidir, kat'i hesaplarmıdır? Hesabı kati değildir bu kat' hesap ta değildir bu hesap kesimidir. Arkadaşlar, amcam hesap kesdim der, işte bunu yapmalı, böyle yarım şeylerle yarım tedbirlerle iş olmaz, sonra Hasan Beyefendi bu gibi kelimeleri zoraki olark yasalarımıza türelerimize sokmakla dile mal edemeyiz, dediler, hayır efendiler; bunlar dilde yaşayan kelimelerdir, dilde yaşayan sözlerdir. Onların yazı diline de geçmesini istiyoruz ama içimizde bir çok efendiler terkipli kelimeler söylemeye alışmış, bakınız ben hiç böyle sözler söylüyormuyum, bir az alışımız. (*Alkışlar*)

Süleyman Sırrı B. (Yozgat) — Efendim, bendeniz bu tabirler dahili nizamnamede değiştirilmesin demedim , değişsin , yalnız. Meclisin dahiline münhasır kalan bir nizamnamede bu tabir değişmese dahi kullanmamızda bir mahzur yoktur, dedim. Elbette kolluyoruz Bukelimelerin bir kanunla ilga edilmesi temenniyatının ve Hükümetin teklif etmesini rica ettim Hasan Beyfendide bu ricama iştirak ettiler Meclisi Âli mademki kanun yapmıştır bu kanun tadil edilmedikçe harfinin ucunun değiştirilmesine ben şahsan taraftar değilim (*Müzakere kafi sesleri*)

Reis — Efendim, tavrirleri okuyoruz:

RİYASETE

Lisanda her tarafta beraberliği temin için bu tadilâtın söz kitabının bitmesine bırakılması teklif ederiz.

Aydın Malatya Artvin Çanakkale
Emin Fikri A. Muttalip M. Ali Ziya Gevher

RİYASETİ CELİLEYE

Celâl Nuri Beyin müzakere edilmekte olan iş bu teklifi kanunisi teşkilâtı esasiye kanunile taaruz teşkil etmekte ve teşkilâtı esasiye kanununda tadilât icra edilmedikçe işbu teklifin müzakeresi doğru olmadığından reddini teklif ederim.

Denizli Mebusu

Yusuf

RİYASETİ CELİLEYE

Tekrar tetkik edilmek üzere lâyihamın encümene iadesini arz ve teklif ederim.

İstanbul

Edip Servet

YÜKSEK REİSLİĞE

Değiştirilmesi istenen tabirlerin bir kerrede Maarif Encümenine gönderilmesini teklif ederim,

Afyon Karahisar

Rüşen Eşref

RİYASETİ CELİLEYE

Müzakere kafidir, Dil Encümenindeki luga-tın tesbitine kadar tadilin tehirini teklif ederiz.

Çorum Bilecik Maraş Diyaribekir
İsmet S. Asaf Nurettin Kazım

Reis — Efendim, Denizli Mebusu Yusuf Ziya Beyin teklifi, kanunun reddine müte-allıktır. Evvela onu reye arzedeceğim.

(Denizli Mebusu Yusuf Beyin tavriri tekrar okundu)

Reis — Tavriri nazarı, dikkate alanlar ... Almiyanlar ... Nazarı dikkate alınmadı.

(Zya Gevher beyin tavriri tekrar okundu)

Reis — Tavriri nazarı dikkate alanlar ... Almiyanlar ... Nazarı dikkata alınmıştır.

Efendim, bir münakale kanunu vardır, he-nüz tevzi edilmiştir, muvafık bulursanız muza-kere edelim. (Muvafık sesleri)

2 — İktisat vekâleti 1928 senesi bütçesi-nin bazı fasıl ve maddeleri arasında 30.000 liralık münakale yapılması hakkında $\frac{1}{437}$ ve Maarif vekâleti 1928 senesi bütçesine 25000 liralık munzam tahsisat verilmesi hakkında $\frac{1}{439}$ numaralı kanun lâyiha ları ve Bütçe Encümeni

mazbatası [1]

Reis — Heyeti umumiyesi hakkında söz isteyen varmı ? (Hayır sesleri)

Maddelere geçilmesini kabul edenler... Et-miyenler... Edilmiştir.

1928 senesi Naarif vekâleti bütçesine tahsistî munzamma itasına ve İktisat vekâleti bütçe-sinde münakale icrasına dair kanun

MADDE 1 — 1928 senesi Maarif vekâleti bütçesinin 712 inci levazımı tesisiye faslına 7 000 ve 713 üncü inşaat ve tamirat faslına birinc maddesine 18 000 lira tahsisatı mun-zamme olarak ilâve olunmuştur.

Reis — Birinci maddeyi kabul edenler ... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2 — 1928 senesi İktisat Vekâleti butçesinin merbut cetvelde muharrer fasıl ve maddeleri arasında cem'en 30 000 liralık münakale icra edilmiştir.

F. Tenzil

794 Mümessillikler masarifi umumiyesi 3 000

Reis — Kabul edenler ... Kabul etmiyen-ler ... Kabul edilmiştir.

F. Tenzil

800 Bürüksel ticaret enstitüsü, beynel-milel çekirge istihbarat müessesesi ve Paris emrazı sariyei hayvaniye enstitüsü 5 500

Reis — Kabul edenler... Kabul etmiyen-ler.... Kabul edilmiştir.

F. Tenzil

804 Türkiyede ve memaliki ecnebiye-de tahsil ettirmekte olan talebe masrafı 14 000

Reis — Kabul edenler ... Kabul etmiyen-ler ... Kabul edilmiştir.

F. Tenzil

808 Harir darülistihzarları, tohum ıslahı istasyonları, ipek böceği tohumu kışlatma ve fişkirtma istasyonları masrafı 1 500

Reis — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

F. Tenzil

809 Serum darülistihzarları 6 000

Reis — Kabul edenler... Kabul etmiyen-

[1] 155 numaralı matbua zaptın sonuna merbuttur.

ler... Kabul edilmiştir.

F. Zam
795. Nebatatin tedavi ve islahı ile
haşarat ve muzır hayvanat
mücadelesi masrafı 30 000

Reis — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

(İkinci madde tekrar okundu)

Reis — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

MADDE 3 — 1928 senesi Maarif vekâleti
bütçesinin 676 ıncı tahsisati fevkalâde fashın-
dan 25 000 liralık tahsisat imha kılınmıştır.

Reis — Kabul edenler .... Etmeyenler ....
Kabul edilmiştir.

MADDE 4 — Bu kanun neşri tarihinden
muteberdir.

Reis — Kabul edenler .... Etmeyenler ....
Kabul edilmiştir.

MADDE 5 — Bu kanunun ahkâmını icraya
Maliye vekili memurdur.

Reis — Kabul edenler ... Kabul etmiyen-
ler ... Kabul edilmiştir .

Kanunun heyeti umumiyesini tayini esami
ile reyinize arz ediyorum . Rey toplama mua-
melesi bitmiştir. Efendim, reylerin neticesini arz
ediyorum .

Maarif vekâleti bütçesine tahsisatı munza-
mma verilmesine ve İktisat vekâleti bütçesinde
münakale yapılmasına dair olan lâiyhayı kanuni-
yeye 206 zat iştiark temmiştir. Kanun 206 reyle
kabul edilmiştir.

Efendim , perşembe günü için ruzname-
mizde yalnız bir madde vardır, tensip buyu-
rursanız cumartesi günü içtima edelim .
(*Muvafık sesleri*) Cumartesi günü saat on
dörtte içtima edilmek üzere celseyi kapatıyorum.

Kapanma saati : 15,10

**1928 Senesi Mf. V. Bütçesine tahsisatı muzamma itasına ve İk. V. bütçesinde
münakale icrasına dair kanunun neticesi arası**

[Kanun kabul edilmiştir]

Âza adedi	: 316
Reye iştiarak edenler	: 206
Kabul edenler	: 206
Reddedenler	: 0
Müstenkifler	: 0
Reye iştiarak etmiyenler	: 168
Münhaller	: 2

[Kabul edenler]

<i>Adana</i>	Nafiz B.	<i>Artvin</i>	Osman Niyazi B.
Hilmi B.	<i>Antalya</i>	Asım B.	Sadık B.
kadri B.	Doktor Cemal B.	Memet Ali B.	<i>Bayazıt</i>
kemal B.	Hasan Sıdki B.	<i>Aydın</i>	İhsan B.
<i>Afyon Kara hisar</i>	Süleyman Şevket B.	Emin fikri B.	Halit B.
Ali B.	<i>Ankara</i>	Doktor Reşit Galip B.	Şefik B.
İzzet Ulvi B.	Ali B.	Tahsın B.	<i>Bilecik</i>
Ruşen Eşref B.	Halit Ferit B.	<i>Balıkesir</i>	Asaf B.
Muşa Kâzım B.	İhsan B.	Fahrettin B.	Rasım B.
<i>Aksaray</i>	Rifat B.	Hayreddin B.	<i>Bitlis</i>
Besim Atalay B.	Sami B.	İsmail Hakkı B.	İlyas Sami B.
<i>Amasya</i>	Talat B.	Memet Akif B.	Muhiddin B.
İsmail Hakkı B.		Memet Cavit B	muhiddin nami B.

Bolu
 Sükrü B.
Bordur
 Mustafa Şeref B.
 Salih Vahit B.
Bursa
 Ahmet Münür B.
 Bakteriyoluk Refik B.
 Doktor Şefik Lütfi B.
 Esat B.
 Muhlis B.
 Mustafa Fehmi B.
 Seni B.
Çanakkale
 Memet B.
 Ziya Gevher B.
Çankırı
 Rifat B.
 Talat B.
 Ziya B.
Çorum
 Münür B.
 Ziya B.
Denizli
 Emin Arslan B.
 Mazhar Müfit B.
 Yusuf B.
Diyarbakır
 İshak Refet B.
 Kâzım Pş.
 Rüştü B.
Edirne
 Faik B.
 Zeki Mesut B.
Elaziz
 Fazıl Ahmet B.
 Hasan Tahsin B.
 Mustafa B.
 Nakittin B.
Erzincan
 Abdülhak B.
 Aziz Samih B.
 Saffet B.
Erzurum
 Asım B.
 Aziz B.
 Doktor Ahmet Fikri B.
 Nafiz B.
 Necip Asım B.

Eskişehir
 Ali Ulvi B.
 Dr. İsmail Besim Pş.
 Sait B.
Gazi ayıntap
 Ahmet Remzi B.
 Ali Cenani B.
 Ferit B.
 Reşit B.
 Şahin B.
Gireson
 Hacim Muhittin B.
 Kâzım B.
 Şevket B.
 Tahir B.
Gümüşane
 Halil Nihat B.
Hakâri
 İbrahim B.
İçel
 Emin B.
 Hakkı B.
İzmir
 Ahmet Enver B.
 Hüseyin B.
 Kâmil B.
 Mustafa Rahmi B.
 Münür B.
Isparta
 Hakim Rıza B.
 Hüseyin Hüsnü B.
 İbrahim B.
 Mükerrerem B.
Istanbul
 Abdülhak Hamit B.
 Akçura oğlu Yusuf B.
 Doktor Nureddin Ali B.
 Edip Servet B.
 Fuat B.
 İhsan Pş.
 Ziyaettin B.
Kars
 Ağa oğlu Ahmet B.
 Baha Tali B.
 Dr. Sadrettin B.
 Faik B.
 Halit B.
Kastamonu
 Cemal B.
 Hasan Eehmi B.

Refik B.
Kayseri
 Ahmet Hilmi B.
 Doktor Burhanettin B.
 Doktor Halit B.
 Hasan Ferit B.
 Reşit B.
Kırklareli
 Doktor Fuat B.
 Mehmet Nahit B.
Kırşehir
 Hazım B.
 Lutfi müfit B.
Kocaeli
 İbrahim B.
 İbrahim süreyya B.
 Kılıç oğlu Hakkı B.
 Rağıp B.
 Reşit Saffet B.
 Salahattin B.
Konya
 Ahmet Hamdi B,
 Fuat B.
 Hüsnü B.
 Kâzım Hüsnü B.
 Musa Kâzım B.
 Naim Hazım B.
 Refik B.
 Tefvik fikret B.
Kütahya
 Cevdet B.
 İsmail Hakkı B.
 Nuri B.
Malatya
 Abdülmuttalip B.
 Dr. Hilmi B.
 Dr. Fazıl Berki B.
 Mahmut Nedim B.
 Vasıf B.
Manisa
 Akif B.
 Doktor Saim B.
 Kâni B.
 Kemal B.
 Mustafa Fevzi B.
 Osman B.
 Yaşar B.
Maraş
 Mitat B.
 Nureddin B.

Mardin
 Abdürrézzak B.
 İrfan Ferit B.
 Nuri B.
Mersin
 Ali Münif B.
 Hakkı B.
Muğla
 Nuri B.
Niğde
 Ata B.
 Faik B.
 Galip B.
Ordu
 Hamdi B.
 İsmail B.
 Recai B.
 Şevket B.
Rize
 Akif B.
 Ali B.
 Atıf B.
 Esat B.
Samsun
 Adil B.
 Avni B.
 Doktor Asım B.
 Ethem B.
 Nusrat Sadullah B.
Sinop
 Refik İsmail B.
 Yusuf Kemal B.
Sivas
 İbrahim Alâeddin B.
 Necmeddin Sadık B.
 Şemseddin B.
Ş, Kara hisarı
 İsmail B.
 Tefvik B.
Tokat
 Bekir Lütfi B.
 Hüseyin Hüsnü B.
 Süreyya Tefvik B.
Trabzon
 Abdullah B.
 Ali Becil B.
 Arif B.
 Damş B.
 Hasan B.

Urfa
Doktor Refet B.
Mahmut B.
Refet B.

Van
Hakkı B.
Münip B.

Yozgat
Avni B.
Hamdi B.
Süleyman Sırrı B.
Tahsin B.

Zonguldak
Celal Sahir B.
Halil B.
Hüsnu B.
Memet Nafiz B.

Reye iştirak etmeyenler

Adana
Zamir B.
Afyon kara hisar
Haydar B.
İzzet B.
Aksaray
Kâzım B.
Neşet B.
Amasya
Esat B.
Antalya
Ahmet Saki B.
Rasih B.
Ankara
Gazi Mustaf Kemal
Pş. R. C.
Şakir B.
Aydın
Doktor Mazhar B.
Mitat B.
Balıkesir
Ali Şuuri B.
Emin B.
Kâzım Pş. R.
Bilecik
İbrahim B.
Bolu
Cevat Abbas B.
Doktor Emin Cemal B.
Falih Rifki B. [İ. A.]
Bursa
Asaf B.
Refet B. [R. V.]
Cebelibereket
Ali rıza B.
Avni Pş.
Naci Pş.
Çanakkale
Samih Rifat B.
Şükrü B.

Çankırı
Mustafa AbdülhalikB.[V.]
Çorum
Doktor Mustafa B.
İsmail kemal B.
İsmet B.
Denizli
Doktor Kâzım B.
Haydar Rüştü B.
Necip Ali B. [İ. A.]
Diyaribekir
Zekâi B.
Edirne
Hasan Hayrı B.
Şakir B.
Elaziz
Hüseyin B.
Erzurum
Nafi Atuf B.
Tahsin B.
Eskişehir
Emin B.
Gazi Ayıntap
Kılıç Ali B.
Giresun
Hakki Tarık B.
Gümüşane
Cemal Hüsnu B. [V.]
Hasan Fehmi B.
Şevket B.
İzmir
Dr. Tevfik Rüştü B. [V.]
Mahmut Esat B. [V.]
Mahmut Celal B.
Osman zade Hamdi B.
Saraç oğlu Şükrü B.[V.]
Vasıf B. [V.]
İstanbul
Ahmet Rasim B.
Dr. Hakkı Şinasi Pş.

Dr. Refik B. [V.]
Hamdi B.
Hamdullah Subhu B.
Haydar B.
Hüseyin B.
Süreyya Pş.
Tevfik Kâmil B.
Kastamonu
Ali Rıza B.
Memet Fuat B.
Velet B.
Kırklareli
Şevket B.
Kırşehir
Yahya Galip B.
Kocaeli
Kemalettin B.
Konya
Mustafa B.
Nevzat B.
Zühdü B.
Kütakya
İbrahim B.
Niyazi Asım B.
Rağıp B.
Recep B. [V.]
Malatya
İsmet Pş. [Bş.V.]
Manisa
Bahri B.
Maraş
Abdülkadir B.
Mitat B.
Mardin
Ali Rıza B.
Yakup Kadri B.
Mugla
Ali Nazmi B.
Şükrü Kaya B. V.
Yunus Nadi B.

Niğde
Halit B.
Ordu
H. Fahri B.
Rize
Fuat B.
Hasan Cavit B.
Samsun
Ali Rana B.
Siirt
Halil Hulki B.
Mahmut B.
Sinop
Recep Zühtü B.
Sivas
Rahmi B.
Rasim B.
Remzi B.
Ziyaettin B.
Ş. Kara Hisar
Memet Emin B.
Tekirdağı
Celal Nuri B.
Cemil B.
Faik B.
Tokat
Mustafa Vasfi B.
Şevki B.
Trabzon
Nebi Zade Hamdi B.
Suleyman Sırrı B.
Şefik B.
Urfa
Ali Saip B.
Ferit Celal B.
Yozgat
Salih B.
Zonguldak
Rağıp B.
Rifat B.

**Tekirdağı mebusu Celâl Nuri B. in, Büyük Millet Meclisi
dahilî nizamnamesinin bazı tabir ve ıstılahlarını tadil edici
²/₇₄ numaralı nizam teklifi ve Teşkilâtı Esasiye Encümeni
mazbatası**

Esbabı mucibe mazbatası

T. B. M. M. YÜKSEK REİSLİĞİNE

Türk dili, bilhassa yeni harflerin kabulünden sonra, tabii mecrasına girdi. Lisann istiklâline engel olan yabancı nahiv kaideleri gün geçtikçe bünyeden çıkıyor. Konuşma dilinde de, yazma dilinde de Türk nahvine uymayan terkipler bırakılmaktadır. Resmî dairelerin unvanları Türkceleştirildi.

İmdi, vekâletlerle mütenazır olan Meclis encümenleri isimlerinin de tebeddülü lâzım geliyor.

Bu arada meclisimize ait Bazı tabirlerin de ona göre acem terkiplerinden tecridi gerektir. Aşağıdaki nizam teklifimde T. B. M. M. dahilî nizamnamesinde münderiç bu kabil bütün tabirler türk kaidesine çevrilmiştir.

Yalnız teşkilâtı esasiye kanununda bulunupta oradan nizamnameye alınan terkipler bozulmamıştır, çünkü bunların değiştirilmeleri teşkilâtı esasiyenin tadiline mütevekkiftir. Bu tertiplerin başlıcaları: Reisi Cümhur, Divanı Muhasebat Şurayı Devlettir. Divanı Ali, hesabı kat'i kelimeleri de mezkûr kanunda münderiç olduğundan ilişilmedi.

Meclise ait ıstılah ve tabirlerin de dil tekâmülüne ve sair dairelerde ittihaz olunan usullere tevfiği lâzım geldiğinden aşağıdaki maddelerin nizamıyet kesbetmesine yüksek delâletinizi rica ederim Efendim Hazretleri.

17-11-28

Tekirdağı
Celâl Nuri

LÂHİKA

(Hesabı kat'i) , (Muvazenei umumiye) tabirleri Teşkilâtı esasiye kanununun 101 ve 95 inci maddelerinde mezkûrdur.

(Müddei umumî) lâfzı henüz kanunlardan çıkmamıştır.

(Esbabı mucibe) , (Arzuhal) , (Tercümeihal) tabirleri tek kelime addedildiğinden dokunulmadı.

Takdim kılınan lâyiha nizamıyet kesbederse nizamnamenin aşağıda numaraları mezkûr maddeleri tadil edilmek iktiza eder :

1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 8 - 9 - 10 - 11 - 13 - 16 - 17 - 18 - 21 - 22 - 23 - 25 - 26 - 28 -
33 - 34 - 35 - 36 - 37 - 39 - 43 - 45 - 46 - 47 - 48 - 49 - 50 - 53 - 54 - 55 - 57 - 58 -
60 - 61 - 62 - 64 - 66 - 68 - 69 - 77 - 78 - 79 - 80 - 81 - 83 - 91 - 93 - 94 - 101 - 103 -
105 - 107 - 110 - 112 - 114 - 116 - 124 - 125 - 143 - 145 - 151 - 152 - 156 - 157 - 158 -
160 - 164 - 165 - 172 - 174 - 180 - 185 - 187 - 193 - 195 - 197 - 20 inci babın unvanı -
198 - 199 - 200 - 201 - 202 - 203 - 205 - 206 - 210 - 213 - 214 - 216 - 217 - 218 - 219 -
220 - 221 - 222 - 228 - 231 -

*T. B. M. M. Dahili nizamnamesinin bazı tabir ve istilahlarını tadil edici
nizam teklifi*

MADDE I — T. B. M. M. Dahili nizamnamesinde münderiç aşağıdaki kelimeler hizalarında gösterilen kelimelere tahvil edilmiştir:

Heyeti Umumiye (Umum Heyet);

Riyaset divanı (Reislük divanı);

Riyaset (Reislük);

Müdafai Milliye encümeni (Millî Müdafaa encümeni);

(Sıhhiye ve Muaveneti içtimaiye Encümeni) (Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni);

Kitabeti Umumiy (Ummî Kâtiplik),

Kâtipi umumî (Umumî katip)

Heyeti mecmua (Mecmu Heyet)

Divanı Muhasebat Reisi Sanisi (Divanı muhasebat İkinci Reisi)

MADDE II — Bu nizam tadillerini T. B. M. M. icra eder.

Teşkilâtı esasiye Encümei mazbatası

YÜKSEK REİSLİĞE.

Tekirdağı Mebusu Celâl Nuri Beyefendinin encümenimize 1929 tarihinde numara ile havale edilen teklifi, ve bu teklifin esbabı mucibesi, bir kaç içtimaimızda konuşuldu, ve aşağıda yazılan karara bağlandı.

Teklifin ana çizgisi şudur: Dahili nizamnamemizde bazı tabirler vardırki bunlar son günlerde yazı ve konuşma dilinde deyişti, biz de dahili nizamnamemizde bir aykırılık bırakmamalıyız, bunları ona göre düzeltmeliyiz, diyorlar.

Encümenimiz, gerek bu teklifi, gerek fikirlerin bu teklife yolaçan gidişini sevinçle karşıladığımız söylemek ister.

Türk dili türkmilletile beraber geniş bir medeniyetin koynunda yetişip büyüdü bir edebiyatı var. Bu günkü medeniyet o medeniyetlerin taş kesilen eserlerini yer, yer kazıp meydana koymağa oğraşiyor. Bu definelere bakarak Türk dilinin bütün dünya dillerine analık ettiğini söyleyenler bulunuyor. Bu kadar köklü bu kadar dal budak salmış bir dil nasıl olurda yarım kısır, kötürüm, sığıntı bir şeymiş gibi tutuldu? Güzel türkçemizi neden kaba Türkçe diye hor görür olduk.

Bilgiler artıp fikirler üredikçe, hisler incelop derinleştikçe bir dilin kelimeleri darlaşır, yetişmez olur zihin yeni yeni kelimeler aramağa başlar. Böyle olunca gerektirki o dilin kendi doğurma, kendi yetiştirme kabiliyeti işlesin ve o dilin eksigi ne ise onu kendisine versin, netekim bir devre değinde her dilde halâ olan türkkcede de öyle oldu. Bizim olmuş, yerleşmiş kelimelerin manalarını, sınıflarını deyiştirmeye yarar edatlarımız olduğu gibi kelimeler yapmağa yarar edatlarımız vardı. yahut mecaz istiare gibi beyan yollarından giderek her söze kullandığımız yere göre mana verdik. Böylece dilimiz her sınıf halk için orta malı hükmünde olan mefhumları her yerde ve her çağda kendi yetiştirdiği kelimelere söyletiyordu. kelimesini aradığımız fikir veya madde yabancı bir yerden gelip giriyor, Buda yokarki usullerle anlatırılıp anlatılamıyorsa o vakit onun mümkün olduğu kadar çok milletlerce kolay anlaşılacak kelimesini de birlikte alıyor onu benimseyorduk. Burada baş dediğine ötede hiç bir medlül farki olmadan (re's) yahut (ser) demeye uğraşmıyordu. (garâbet) bir hüner değildi bir kusurdu. Dilin nahvide, millet gibi, milletin yürütücü olan iradesi gibi müstakildi. Sınırlarımızdan içeriye ayak basan yabancı kelimeler artık kendi memleketlerinin kanunlarını nizamlarını unuturlar, aralarına karıştıkları dil unsurlarının gidişine uyarlardı. Çünkü her işin temeli

halka güçlük değil kolaylık vermektir. Halbuki iken bir devir geldiki falan kelimeyi falan kelime ile falan usulde ki bu usulde fazla ve faydasızdı birleşdirebilmek için kendimizi o kelimeler Arap yahut Acem tabiiyetlerindedir, değildir her şeyden evvel hüvyetlerini sorup öğrenmek gibi bir kapitülasyona kaptırdık.

Milletin ruhu her zaman buna asi kaldı eskiden Hükümet edenler zümresinin, bozulmuş yolunu, kayp etmiş zevkleri olmasaydı Büyük türk dilinin daha çok yazıda ve bu yazının hükümete öğrayan eserlerinde o kelimeler o tertipler yüz bulup kalmazdı Cümhuriyet nasıl türk milletini yeni ergenekondan kurtardıysa, türk dilinin ebediyeti gören gözlerini de ellerile uğuşturarak kainata açıyor. (Meclisi âllî) nin (Millet Meclisi) olduğunu söylemekle hedefini işaret ederek işe başlayan büyük Meclis kö ykanunlarından tutunuz, kendi dahili nizamnamesi, hele adliye kanunlarıyla tabii türkce cereyanına her fırsatta bir az daha ateş, bir daha can verdi. Bu gün dilin tabiatına uymayan alışkinlikların sessizce yıkıldığını görerek Cümhuriyetin ve Cümhuriyet Hükümetinin dayandığı millî siyasetin feyzini bir yol daha saygılarla amıyor alkışlıyoruz.

Ancak, encümenimiz (heyeti umumiye), (heyeti mecmua) misallerinde olduğu gibi terkiplerde tamamlayıcı kelime ile tamamlanan kelimelerin yerlerini değiştirecek Arap ve Acem kaidesinden Türk kaidesine çevirmenin hemen her yerde yapılması doğru netice vermeyeceğini ondan evvel yerlerini tutacak kelime ve terkiplerin istenilen hususî manaları verip vermediğini iyiden iyiye meydana koymak lüzumunu düşünür. Pek bellennmiş olan istilâh manasına göre (kâtip) le (yazıcı) nasıl her yerde bir biri yerinde kullanılmıyorsa terkiplerden bazılarının da böyle bir hususilik aldığını biliriz. Bundan başka Encümen Türkiyede yaşayan Türklerin hemen hepsince anlaşılır bir kelimenin yerine öz türkçe olmak üzere konulmak istenilen yeni bir kelimenin de hiç olmazsa türk dilinin o bir zümre ve lehçelerinde tanınıp anlaşılmayacak bir lafz olmaması yani (icad) a gidilmeden önce (tevic) in takip edilmesi lâzım geldiğine kanidirlir.

Bu itibarla kanunlara geçmiş olması yüzünden değiştirilmesi, hukukea bazı mahzurlar doğurabilecek olan vaziyetlerde, o kanunun tadilini beklemek nasıl lâzım ve doğru olursa Encümenimiz Âzasının bir kısmı Arap, Acem terkiplerinin hangilerinin nasıl değiştirilmesi uygun olur, bunlar için salâhiyetli Encümenin vereceği kararında, heyeti umumiyemizin kabulüne arzedilmesi mütaleasında bulundu. Bu mütalea ile beraber, teklif, bütün maddelerin birbirine uyması için bazı ilâvelerle kabul olundu.

Yüksek Reisliğin heyeti umumiye huzuruna çıkarmasını dileriz.

LÂYİHA

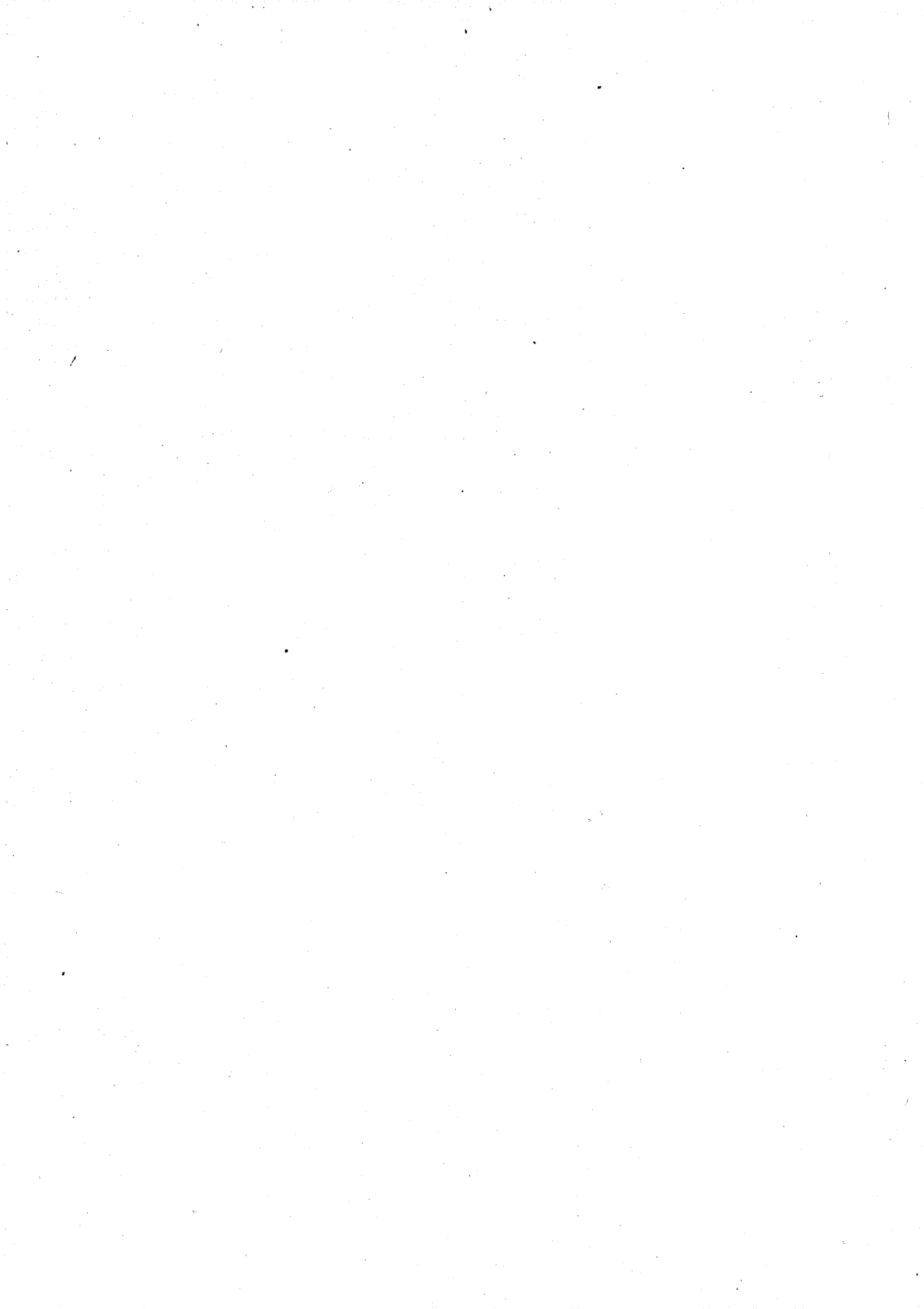
1 - Dahili nizamnamede geçen tabirlerden :

Riyaset	—	Reislik
Müdafaai milliye	—	Millî müdafaa
Kitabeti umumiye	—	Umumî kâtiplik
Kâtibi umumî	—	Umumî kâtip
Reisi sani	—	İkinci reis
İradı kelâm	—	Söz söyleme
Heyeti Hükümet	—	Hükümet Heyeti
Sabık zabıt hülâsası	—	Geçen zaptın hülâsası
Muhasebei kat'ie kanunu	—	Hesabı kat'ie kanunu

Suretlerinde değiştirilmiştir.

2 - Bu nizamname hükümlerini yerine getirmeye Büyük Millet meclisi Memurdur.

Âza	Âza	Âza	Âza	Kâ.	M. M.	Reis
	İstanbul			Denizli	Giresün	
	<i>Akçuraoğlu Yusuf</i>			<i>Haydar Rüştü</i>	<i>Hakkı tarık</i>	
				Âza	Âza	Âza
				İstanbul		Kars
				<i>Hamdullah Suphi</i>		<i>Ağaoğlu Ahmet</i>

İktisat Vekâleti 1928 senesi bütçesinin bazı fasıl ve maddeleri arasında 30,000 liralık münakale yapılması hakkında $\frac{1}{427}$ ve Maarif Vekâleti 1928 senesi bütçesine 25,000 liralık munzam tahsisat verilmesi hakkında $\frac{1}{439}$ numaralı kanun lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Müdürlüğü

Şube 1

Sayı 1466

7-4-1929

B. M. M. Yüksek Reisliğine

1928 senesi maliyesi İktisat Vekâleti bütçesinin bazı fasıl ve maddeleri arasında münakale icrası hakkında Maliye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 3/4/929 tarihli içtimanda Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifasına ve neticesinin iş'arına müsaade buyrulmasını rica ederim efendim.

Başvekil

İsmet

Esbabı mucibe

928 senesi bütçesinin 795inci faslının 1 inci maddesindeki haşarat mücadelesi için mevzu tahsisatın çekirge ve sair haşarat mücadelesine sarfedilmiş olmasından ve ilk bahar çekirge sürfe mücadelesile suna ve diğer haşarat mücadelelerinin icrası için talep olunan 50 000 liramın tahsisatı munzamma olarak alınmasına imkân bulunmamasından bizzarur bütçenin diğer fasıllarından tasarruf edilen ve asgarî ihtiyaca bile tekabül edemeyecek olan 30 000 liramın 795 inci faslın 1 inci maddesine münakalesine seri ve şedit bir ihtiyaç hissedilmiştir.

3/4/929

F.	M.	Tahsisatın nevi	Tenzil.	Zam
794		Mümessillikler masarifi umumiyesi	2 000	
800	2	Brüksel ticaret enstitüsü	700	
800	3	Beynelmilel çekirge istihbarat müessesesi	3 500	
800	5	Paris emrazı sariyei hayvaniye enstitüsü	1 300	
804		Türkiye ve memaliki ecnebiyede tahsil ettirilmekte olan talebe masrafı	14 000	
808	6	Harir darülistihzarları	500	
	7	Tohum islâhı istasyonları	500	
	8	İpek böceği tohumu kışlatma ve kışkırtma istasyonları masrafı	500	
809	3	Serum darülistihzarları	6 000	
812	1	Ticaret Mektebi Âlisi	1 000	
795	1	Nebatatın tedavi ve islâhı ile haşarat ve muzır hayvanat mücadelesi masrafı		30 000
			30 000	30 000

T. C.

BAŞVEKÂLET

Muamelat müdürlüğü

Şube 1

Sayı $\frac{6}{1616}$

17 - 4 - 1929

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Maarif Vekâleti bütçesine tahsisatı munzamma ilâvesi hakkında Maliye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 17 - 4 - 1929 tarihli içtimasında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibe mazbatasile birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifa ve neticesinin iş'arına müsaade buyrulmasını rica ederim efendim.

Başvekil

İsmet

Esbabı mucibe

Maarif Vekâleti bütçesinin 712 inci levazımı tesisiye fasliyle 713 üncü inşaat ve tamirat faslının birinci maddesine mevzu tahsisat bitmek üzere bulunmuş ve bu fasıllardan sene nihayetine kadar daha bir miktar sarfiyat icrası lâzım gelmiş olduğundan sene nihayetine kadar tasarrufa imkân görülen 676 ıncı tahsisatı fevkalâde faslından 25 000 liranın imha ve salifüzzikir 712 inci levazımı tesisiye faslına 7 000 ve 713 üncü inşaat ve tamirat faslının birinci maddesine 18 000 liranın tahsisatı munzamma olarak ilâvesi muvafık görülmüş ve merbut kanun lâyihası tanzim kılınmıştır.

Kanun Lâyihası

MADDE 1 — 1928 senei maliyesi İktisat Vekâleti bütçesinin merbut cetvelde muharrer fasıl ve maddeleri arasında cem'an 30 000 liranın münakalesine mezuniyet verilmiştir.

MADDE 2 — bu kanun neşri tarihinden müteberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun ahkâmını icraya Maliye vekili memurdur.

3/4/1929
Na. V. Mf. V. Ma. V. Ha. V. Da. V. M. M. V. Ad. V. Bş. V.
Recep H. Vastıf Ş. Saracoğlu D. T. Rüştü Ş. Kaya M. Abdülhalik M. Esat İsmet
S. İ. M. V. İk V.
içtimada bulunmadı M. Rahmi

Kanun lâyihası

BİRİNCİ MADDE — Maarif Vekâleti 1928 senesi maliyesi bütçesinin 712 inci levazımını tesisiye faslına 7 000 ve 713 üncü inşaat ve tamirat faslının birinci maddesine 18 000 lira tahsisatı munzamma olarak ilâve olunmuştur.

İKİNCİ MADDE — Maarif vekâleti 1928 senesi maliyesi bütçesinin 676 ıncı tahsisatı fevkalâde faslından 25 000 lira tahsisat imha olunmuştur.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

DÖRDÜNCÜ MADDE — bu kanunun ahkâmını icraya Maliye Vekili memurdur.

17-4-1929
Ma. V. Ha. V. V. Da. V. M. M. V. Ad. V. Bş. V.
Ş. Saracoğlu S. Saracoğlu Ş. Kaya M. Abdülhalik M. Esat İsmet
S. İ. M. V. İk. V. Na. V. Mf. V.
D. Refik M. Rahmi Recep Cemal Hüsnü

T. B. M. M.

B. Encümeni

Mazbata № 69

Esas № $\frac{1}{437}$
439

Bütçe Encümeni mazbatası

RİYASETİ CELİLEYE

1928 senesi Maarif Vekâleti bütçesine tahsisatı munzamma itasına ve İktisat Vekâleti bütçesinin bazı fasıl ve maddelerinde ünakale icrasına dair Bş. V. ten varit olup Encümenimize havale buyrulan iki kıta kanun lâyihası tetkik ve müzakere olundu. Lâyihalara merbut esbabı mucibeler ve alınan izahata nazaran Maarif Vekâleti inşaat ve tamirat ve levazım tesisiye fasılları için istenilen tahsisatın Rasatanenin henüz natamam olan bazı tesisatının ikmalî maksadıyla olduğu ve İktisat Vekâleti bütçesinin nebatatın tedavi ve ıslahı ile haşarat ve muzır hayvanat mücadelesi masrafı tertibine istenilen münakalenin de süne haşeresile mücadele maksadına matuf olduğu anlaşılmiş ve Maarif tahsisatı munzamması tahsisatı fevkalâde tertibinden imha suretile karşılığı temin edilmiştir.

Maruz esbap nazarı dikkate alınarak Encümenimizce her iki lâyihamın da esas itibarile kabulü muvafık görülerek tevhide yeni bir lâyiha ihzar ve Heyeti celileye arz olunmuştur.

25 - 4 - 1929

İsparta	Aydın	Kâ.	R. V.	Reis
Mükerrerem	Mühendis	Bursa	İstanbul	Edirne
Erzurum	Mitat	Muhlis	Fuat	Şakir
Nafı Atuf	Niğde	Niğde	Yozgat	Tokat
	Faik	M. Ata	S. Şirri	O. Şevki

Bütçe Encümeninin tadli

1928 senesi Maarif Vekâleti bütçesine tahsisatı munzamma itasına ve İktisat Vekâleti bütçesinde münakale icrasına dair kanun layihası

MADDE 1 — 1928 senesi maarif Vekâleti bütçesinin 712 inci levazımı tesisiye faslına 7000 ve 713 üncü inşaat ve tamirat faslının birinci maddesine 18 000 lira tahsisatı munzamma olarak ilâve olunmuştur.

MADDE 2 — 1928 senesi İktisat Vekâleti bütçesinin merbut cetvelde muharrer fasıl ve maddeleri arasında cem'an 30 000 liralık münakale icra edilmiştir.

MADDE 3 — 1928 senesi Maarif Vekâleti bütçesinin 676 ıncı tahsisatı fevkalâde faslından 25 000 liralık tahsisat imha kılınmıştır,

MADDE 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 5 — Bu kanunun ahkâmını icraya Maliye Vekili memurdur.

Cetvel

<u>F.</u>	<u>M.</u>	<u>Muhassasatın nevi</u>	<u>Tenzil.</u>	<u>Zatı.</u>
794		Mümessillikler masarifi umumiyesi	<u>3 000</u>	
800	2	Bürüksel ticaret enstitüsü	700	
	3	Beynelmilel çekirge işihbarat müessesesi	3 500	
	5	Paris emrazı sariyei hayvaniye enstitüsü	<u>1 300</u>	
		Fasıl yekûnu	<u>5 500</u>	
804		Türkiyede ve memaliki ecnebiyede tahsil ettirilmekte olan talebe masrafı	<u>14 000</u>	
808	6	Harir darülistihzarları	500	
	7	Tohum islahı istasyonları	500	
	8	İpek böceği tohumu kışlatma ve fişkirtme istasyonları masrafı	<u>500</u>	
		Fasıl yekûnu	<u>1 500</u>	
809	3	Serum darülistihzarları	<u>6 000</u>	
795	1	Nebatatın tedavi ve islahı ile haşarat ve muzır hayvanat mücadelesi masrafı		<u>30 000</u>
		Umumi yekûn	30 000	30 000

